ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

20. ledna 2005 *

Ve věci C-225/02,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím Juzgado de lo Social nº 3 de Orense (Španělsko) ze dne 30. března 2002, došlým Soudnímu dvoru dne 17. června 2002, v řízení

Rosa García Blanco

proti

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

* Jednací jazyk: španělština.

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení C. W. A. Timmermans, předseda senátu, R. Silva de Lapuerta, R. Schintgen (zpravodaj), P. Kūris a G. Arestis, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: M. Múgica Arzamendi, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 15. září 2004,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Rosu García Blanco A. Vázquezem Condeem, abogado,

— za Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) a Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) A. R. Trillem Garcíou a A. Llorentem Alvarezem, jako zmocněnci,

— za španělskou vládu E. Braquehaisem Conesou, jako zmocněncem,

— za německou vládu W.-D. Plessingem, jako zmocněncem,

— za Komisi Evropských společenství H. Michard, I. Martínez del Peral a D. Martinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 28. října 2004,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 12 ES, 39 ES a 42 ES, jakož i článku 45 a čl. 48 odst. 1 nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, v pozměněném a aktualizovaném znění nařízení Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3), ve znění nařízení Rady (ES) č. 1606/98 ze dne 29. června 1998 (Úř. věst. L 209, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 308; dále jen „nařízení č. 1408/71").

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Rosou García Blanco a Instituto Nacional de la Seguridad Social (Národní správa sociálního zabezpečení, dále jen „INSS") a Tesorería General de la Seguridad Social (Všeobecný fond sociálního zabezpečení, dále jen „TGSS") ve věci přiznání jejího nároku na starobní důchod podle španělských právních předpisů.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

3 Článek 1 písm. r) nařízení č. 1408/71 definuje výraz „doby pojištění" jako:

„příspěvkové doby nebo doby zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, které jsou definované nebo uznané za doby pojištění právními předpisy, podle nichž byly získány nebo se považují za získané, a všechny podobné doby, pokud je uvedené právní předpisy považují za rovnocenné dobám pojištění".

4 Článek 3 odst. 1 nařízení č. 1408/71 stanoví:

„S výhradou zvláštních ustanovení tohoto nařízení mají osoby s bydlištěm na území jednoho z členských států, na které se vztahuje toto nařízení, stejná práva a povinnosti podle právních předpisů kteréhokoli členského státu jako státní příslušníci uvedeného státu."

5 Článek 45 odst. 1 téhož nařízení stanoví zásadu sčítání dob pojištění pro získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky následovně:

„Pokud právní předpisy členského státu podmiňují získání, zachování nebo opětné nabytí nároku na dávky v rámci systému, který není zvláštním systémem ve smyslu odstavců 2 nebo 3, získáním dob pojištění nebo bydlení, přihlíží příslušná instituce uvedeného členského státu v nezbytné míře k dobám pojištění nebo bydlení získaným podle právních předpisů kteréhokoli jiného členského státu, ať již v rámci obecného nebo zvláštního systému a jako zaměstnaná osoba nebo osoba samostatně výdělečně činná. Pro uvedený účel přihlíží k těmto dobám, jako by byly získány podle jí uplatňovaných právních předpisů."

6 Článek 46 odst. 2 nařízení č. 1408/71 stanoví:

„Pokud byly podmínky vyžadované právními předpisy členského státu pro získání nároku na dávky splněny pouze po použití článku 45 nebo čl. 40 odst. 3, použijí se tato pravidla:

a) příslušná instituce vypočte teoretickou výši dávky, na kterou by dotyčná osoba mohla uplatnit nárok, pokud by všechny doby pojištění nebo bydlení získané podle právních předpisů členských států, které se na zaměstnanou osobu nebo osobu samostatně výdělečně činnou vztahovaly, byly získány v dotyčném členském státě a podle právních předpisů uplatňovaných institucí v době přiznání dávky. Pokud podle těchto právních předpisů není výše dávky závislá na délce získaných dob, považuje se tato výše za teoretickou výši uvedenou v tomto písmenu;

b) příslušná instituce potom určí skutečnou výši dávky na základě teoretické výše uvedené v předchozím písmenu v poměru délky dob pojištění nebo bydlení získaných před vznikem pojistné události podle jí uplatňovaných právních

předpisů k celkové délce dob pojištění a bydlení získaných před vznikem pojistné události podle právních předpisů všech členských států, kterých se to týká."

7 Článek 48 odst. 1 téhož nařízení stanoví výjimku v otázce přiznání nároku na důchod u dob pojištění kratších než jeden rok, jejíž znění je následující:

„Aniž je dotčen čl. 46 odst. 2, není instituce členského státu povinna poskytovat dávky na základě dob získaných podle jí uplatňovaných právních předpisů, které se berou v úvahu při vzniku pojistné události, jestliže:

— celková délka uvedených dob nedosahuje jednoho roku

a

— podle uvedených právních předpisů se nárok na dávku nezískává pouze na základě těchto dob."

Vnitrostátní právní předpisy

8 Článek 161 odst. 1 písm. b) všeobecného zákona o sociálním zabezpečení ve znění kodifikovaném královským nařízením s mocí zákona 1/94 ze dne 20. června 1994 (BOE č. 154 ze dne 29. června 1994), ve znění zákona 50/98 ze dne 30. prosince 1998 o daňových, správních a sociálních opatřeních (BOE ze dne 31. prosince 1998, dále jen „všeobecný zákon o sociálním zabezpečení"), podmiňuje poskytnutí starobního důchodu příspěvkového typu dovršením minimální příspěvkové doby patnácti let, z čehož nejméně dva roky mají být dovršeny v průběhu patnácti let bezprostředně předcházejících události zakládající nárok na dávku.

9 Článek 218 všeobecného zákona o sociálním zabezpečení uvádí, že pokud pojištěná osoba pobírá přídavek v nezaměstnanosti, Instituto Nacional de Empleo (orgán správy pojištění pro případ nezaměstnanosti, dále jen „INEM") odvádí různé příspěvky na sociální zabezpečení podle povahy přiznané dávky. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení tedy:

„V případě přídavku v nezaměstnanosti určeného pracovníkům starším padesáti dvou let je správní orgán povinen krom toho přispět na důchodové pojištění."

10 Podle čl. 215 odst. 1 bodu 3 všeobecného zákona o sociálním zabezpečení tento přídavek v nezaměstnanosti náleží pracovníku bez zaměstnání, který šest let přispíval na pojištění pro případ nezaměstnanosti a který splňuje všechny podmínky, kromě podmínky věku, pro získání starobního důchodu příspěvkového typu ve španělském systému sociálního zabezpečení.

11 Konečně dvacáté osmé dodatečné ustanovení všeobecného zákona o sociálním zabezpečení, které vstoupilo v účinnost 1. ledna 1999 po vyhlášení zákona 50/98, zní následovně:

„V souladu s ustanoveními čl. 218 odst. 2 tohoto zákona příspěvky odvedené správním orgánem na základě důchodového pojištění budou zohledněny při výpočtu základní výše starobního důchodu a příslušné procentní sazby. Platnost a právní účinky těchto příspěvků nebude v žádném případě možné uplatnit pro doložení minimální příspěvkové doby požadované v čl. 161 odst. 1 písm. b) tohoto zákona, kterou musí pojištěnec doložit v souladu s čl. 215 odst. 1 bodem 3 v době, kdy žádá o přídavek [v nezaměstnanosti] určený pro [nezaměstnané osoby] ve věku vyšším než 52 let."

Spor v původním řízení a předběžné otázky

12 Rosa García Blanco, narozená dne 9. října 1935 a zesnulá dne 14. května 2002, požádala dne 18. října 2000 ve věku završených 65 let o přiznání svého nároku na starobní důchod na základě německého a španělského systému sociálního zabezpečení. Jednak dovršila skutečné doby pojištění v délce 209 měsíců – více než 17 let – na základě německých právních předpisů, mezi 1. srpnem 1966 a 31. květnem 1984, a jednak jí mělo být započteno na základě španělských právních předpisů 4 265 příspěvkových dnů, které se dále člení takto:

— 185 dnů, které představují dobu dovršenou mezi 1. červnem a 2. prosincem 1984, v jejímž průběhu dotčená osoba pobírala příspěvkové přídavky

v nezaměstnanosti, přičemž příspěvky byly zaplaceny v rámci všech odvětví španělského zákonného sociálního pojištění, mimo jiné v rámci důchodového pojištění, INEM jménem navrhovatelky v původním řízení;

— 4 080 dnů, které představují dobu dovršenou Rosou García Blanco mezi 9. srpnem 1989 a 9. říjnem 2000, v jejímž průběhu posledně uvedená obdržela přídavek v nezaměstnanosti určený pro nezaměstnané ve věku vyšším než 52 let, přičemž příspěvky byly odváděny INEM jejím jménem výlučně v rámci důchodového pojištění.

13 Ze spisu vyplývá, že po úmrtí své matky, s níž žila, R. García Blanco pobírala přídavek rodinného příslušníka od 1. prosince 1989.

14 R. García Blanco obdržela důchod vyplácený v rámci systému německého sociálního zabezpečení. Naopak rozhodnutím ze dne 27. dubna 2001 jí INSS odmítla přiznat starobní důchod z důvodu, že ve Španělsku nedovršila minimální příspěvkovou dobu požadovanou pro získání nároku na důchod. Podle INSS totiž v souladu s dvacátým osmým dodatečným ustanovením všeobecného zákona o sociálním zabezpečení doba 4 080 dnů, v jejímž průběhu INEM odváděl příspěvky jménem Rosy García Blanco, jako osoby oprávněné ke zvláštnímu přídavku v nezaměstnanosti, nemůže být zohledněna. Pokud jde o zbývající dobu 185 dnů, v jejímž průběhu byly příspěvky rovněž odváděny jejím jménem, zatímco ve Španělsku pobírala příspěvkové přídavky v rámci zákonného pojištění pro případ nezaměstnanosti, nemůže být údajně v souladu s čl. 48 odst. 1 nařízení č. 1408/71 zohledněna, jelikož její délka je nižší než jeden rok.

15 V květnu 2001 podala García Blanco žalobu proti INSS a TGSS u Juzgado de lo Social nº 3 de Orense s návrhem na prohlášení, že počínaje 10. říjnem 2000 měla nárok na starobní důchod na základě španělských právních předpisů.

16 Podle předkládajícího soudu je zaprvé otázkou, zda dvacáté osmé dodatečné ustanovení všeobecného zákona o sociálním zabezpečení může platně vyloučit zohlednění 4 265 příspěvkových dnů uvedených v bodě 12 tohoto rozsudku za účelem ověření, zda dotčená doba pojištění překročila období jednoho roku, přičemž pokud by toto bylo možné, INSS by v souladu s čl. 48 odst. 1 nařízení č. 1408/71 neměla povinnost přiznat dávky vztahující se pouze k této době.

17 Zadruhé je otázkou, zda zmíněné dodatečné ustanovení v rozsahu, v němž vylučuje zohlednění některých příspěvků, jako jsou příspěvky odváděné pouze v rámci důchodového pojištění, pro účely výpočtu karenčních dob uvedených v čl. 161 odst. 1 písm. b) téhož zákona, zakládá diskriminaci migrujících pracovníků, přičemž je připomenuto, že tyto doby musely být dovršeny k datu podání žádosti o přídavky v nezaměstnanosti nezaměstnanou osobou ve věku vyšším než 52 let.

18 Předkládající soud v této souvislosti poukazuje na případ pracovníků, kteří pobírali zmíněné přídavky v nezaměstnanosti, jelikož odůvodnili karenční dobu díky tomu, že byly zohledněny doby pojištění dovršené na základě právních předpisů jednoho nebo více jiných členských států v souladu s judikaturou Soudního dvora (viz rozsudek ze dne 20. února 1997, Martínez Losada a další, C-88/95, C-102/95 a C-103/95, Recueil, s. I-869, a ze dne 25. února 1999, Ferreiro Alvite, C-320/95, Recueil, s. I-951).

19 Titíž pracovníci však nemohli uplatnit nárok na zohlednění sociálních příspěvků odvedených INEM na základě důchodového pojištění v době, v jejímž průběhu pobírali přídavek v nezaměstnanosti, a to za účelem splnění podmínky minimální doby pojištění stanovené v čl. 161 odst. 1 písm. b) všeobecného zákona o sociálním zabezpečení.

20 Za těchto podmínek se Juzgado de lo Social nº 3 de Orense rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Brání článek 12 ES a články 39 ES až 42 ES [...], jakož i článek 45 nařízení [...] č. 1408/71 [...] ustanovení vnitrostátního práva, na jehož základě příspěvky, které orgán správy pojištění pro případ nezaměstnanosti odvedl v rámci důchodového pojištění jménem pracovníka v období, v němž tento pracovník pobíral určité přídavky v nezaměstnanosti, nemohou být zohledněny za účelem výpočtu různých karenčních dob zavedených vnitrostátními právními předpisy a získání práva na starobní dávky v případě, že z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti, kterou tyto přídavky mají kompenzovat, je pro tohoto pracovníka v podstatě nemožné doložit jiné příspěvky v rámci důchodového pojištění než ty, které byly prohlášeny za neplatné zákonem, takže jedině pracovníci, kteří využili práva volného pohybu, jsou dotčeni touto vnitrostátní právní úpravou a nebudou mít nárok na vnitrostátní starobní důchod, ačkoliv v souladu s článkem 45 uvedeného nařízení tyto karenční doby musí být považovány za dovršené?

2) Brání článek 12 ES a články 39 ES až 42 ES [...], jakož i článek 48 odst. 1 nařízení [...] č. 1408/71 [...] ustanovení vnitrostátního práva, na jehož základě příspěvky, které orgán správy pojištění pro případ nezaměstnanosti odvedl v rámci důchodového pojištění jménem pracovníka v období, v němž tento pracovník pobíral určité přídavky v nezaměstnanosti, nemohou být zohledněny tak, aby

bylo možno domnívat se, že ‚celková délka dob pojištění nebo bydlení dovršených podle právních předpisů tohoto členského státu byla jeden rok', v případě, že z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti, kterou tyto přídavky mají kompenzovat, je pro tohoto pracovníka v podstatě nemožné doložit jiné příspěvky v rámci důchodového pojištění než ty, které byly odvedeny a zaplaceny v průběhu nezaměstnanosti, takže jedině pracovníci, kteří využili práva volného pohybu, jsou dotčeni touto vnitrostátní právní úpravou a nebudou mít nárok na vnitrostátní starobní důchod, ačkoliv v souladu s článkem 48 odst. 1 uvedeného nařízení správní orgán nemůže být zbaven povinnosti poskytnout vnitrostátní dávky?"

21 Dopisem ze dne 8. dubna 2003 INSS informovala Soudní dvůr, že rozhodnutím ze dne 3. dubna 2003 byl zákonný starobní důchod požadovaný Rosou García Blanco, která v mezidobí zemřela, posledně uvedené přiznán počínaje dnem 10. října 2000. Tímto rozhodnutím krom toho byla vyzvána dcera zemřelé, jako právní nástupce, k výběru mezi tímto starobním důchodem a přídavkem rodinného příslušníka, který jí byl přiznán dříve, jelikož tyto dvě dávky nemohou být pobírány současně. Dotčená osoba si zvolila přídavek rodinného příslušníka, jehož výše je vyšší než výše starobního důchodu.

22 Dne 10. dubna 2003 se vedoucí soudní kanceláře Soudního dvora dotázal předkládajícího soudu, zda tyto skutečnosti znamenají zpětvzetí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podané předkládajícím soudem.

23 Dopisem ze dne 11. dubna 2003 zmíněný soud odpověděl, že potvrzuje svoji žádost, zejména proto, že odpověď Soudního dvora ve věci v původním řízení může být užitečná v jiných řízeních probíhajících před předkládajícím soudem.

24 Dopisy ze dne 7. července a 18. září 2003 vedoucí soudní kanceláře Soudního dvora opět vyzval předkládající soud k upřesnění, zda spor v původním řízení stále probíhá. V této souvislosti zdůraznil, že Soudnímu dvoru může být předložena žádost o rozhodnutí o předběžné otázce pouze v rámci řízení probíhajícího před vnitrostátním soudem, a připomněl, že Juzgado de lo Social nº 3 de Orense může Soudnímu dvoru položit stejné předběžné otázky v rámci jiného sporu, který projednává.

25 Ve své odpovědi ze dne 7. října 2003 předkládající soud potvrdil, že spor v původním řízení nebyl ukončen zejména v tom smyslu, že právní nástupce zemřelého neupustil od své žaloby a žalovaní formálně nezrušili původní rozhodnutí o zamítnutí důchodu, proti kterému byla podána žaloba v původním řízení.

Odpověď Soudního dvora

26 Je třeba připomenout, že v souladu s ustálenou judikaturou je řízení uvedené v článku 234 ES nástrojem spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, pomocí něhož Soudní dvůr poskytuje vnitrostátním soudům výklad práva Společenství, který je pro ně nezbytný k vyřešení sporů, které mají tyto soudy rozhodnout (viz zejména rozsudky ze dne 8. listopadu 1990, Gmurzynska-Bscher, C-231/89, Recueil, s. I-4003, bod 18; ze dne 12. března 1998, Djabali, C-314/96, Recueil, s. I-1149, bod 17, a ze dne 21. ledna 2003, Bacardi-Martini a Cellier des Dauphins, C-318/00, Recueil, s. I-905, bod 41).

27 Ze znění a systematiky článku 234 ES tedy vyplývá, že řízení o předběžné otázce předpokládá, že před vnitrostátními soudy skutečně probíhá spor, v jehož rámci mají vnitrostátní soudy vydat rozhodnutí, které je způsobilé vzít do úvahy rozsudek o předběžné otázce (v této souvislosti viz rozsudek ze dne 15. června 1995, Zabala Erasun a další, C-422/93 až C-424/93, Recueil, s. I-1567, bod 28, a výše uvedený rozsudek Djabali, bod 18).

28 Důvodem existence žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce není vydávání poradních posudků k obecným nebo hypotetickým otázkám, ale potřeba skutečného vyřešení sporu (výše uvedený rozsudek Djabali, bod 19, výše uvedený rozsudek Bacardi-Martini a Cellier des Dauphins, bod 42, a rozsudek ze dne 25. března 2004, Azienda Agricola Ettore Ribaldi a další, C-480/00 až C-482/00, C-484/00, C-489/00 až C-491/00 a C-497/00 až C-499/00, Recueil, s. I-2943, bod 72).

29 Ve věci v původním řízení, ve kterém Juzgado de lo Social nº 3 de Orense podal Soudnímu dvoru svoji žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, starobní důchod požadovaný Rosou García Blanco v rámci španělského systému sociálního zabezpečení jí byl přiznán s účinky od data, od kterého měla možnost uplatnit svůj nárok na starobní důchod. Mimoto je nesporné, že se dcera Rosy García Blanco, jako právní nástupce posledně uvedené, vzdala tohoto zákonného důchodu ve prospěch pobírání přídavku rodinného příslušníka.

30 Je tedy třeba konstatovat, že nárokům žalobkyně v původním řízení bylo zcela vyhověno.

31 Za těchto podmínek by odpověď Soudního dvora na otázky položené Juzgado de lo Social nº 3 de Orense neměla žádný užitek pro posledně uvedený soud.

32 V důsledku toho není namístě odpovědět na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

K nákladům řízení

33 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

Není namístě odpovědět na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-225/02.

Podpisy.